

Høringsuttalelse fra Jussbuss til forslag om ny finansavtalelov

Viser til høringsbrev av 07.09.2017. Vedlagt følger høringsuttalelse fra Jussbuss.

Dersom dere har spørsmål til høringsuttalelsen kan dere ta kontakt på e-post hog@jussbuss.no, eller på telefon til sentralbord 22 84 29 00. Vi er tilgjengelig alle hverdager mellom kl. 10.00 og 15.00.

Med vennlig hilsen,
for Jussbuss,

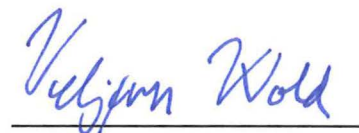
Husleie- og gjeldsrettsgruppa

Arne Lothe

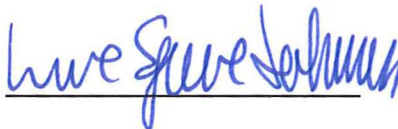
Astrid Brenne Brunæs

Vebjørn Wold

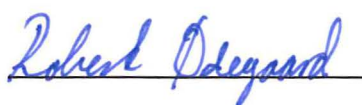
Sveinung Hjalland Ulla

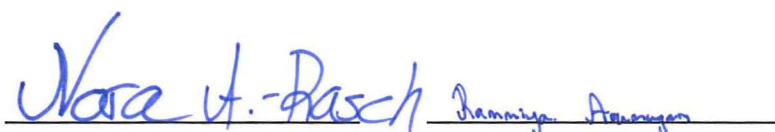
Live Sjuve Johansen

Mira Christine Marcussen

Robert Ødegaard

Nora Anker-Rasch

Rammiya Arumugam

1. Om Jussbuss

Jussbuss er et rettshjelptiltak drevet av jusstudenter ved Universitetet i Oslo. Vi tilbyr gratis rettshjelp i enkeltsaker som faller utenfor den offentlige rettshjelpsordningen. Utgangspunktet for våre merknader er ivaretagelsen av rettssikkerheten til denne klientgruppen. I det store og det hele er Jussbuss svært positive til lovforslaget slik det fremgår av høringsbrevet. Særlig understreker vi viktigheten av at forslaget §§ 4, 11, 14 og 80 blir gjennomført.

2. Overordnede synpunkter

Innledningsvis ønsker vi å si noe om hvilke hensyn den privatrettslige reguleringen av finansavtaler bør ivareta, dersom den skal utgjøre en tilstrekkelig rettssikkerhetsgaranti for våre klientgrupper.

Justisminister Amundsen sa i forbindelse med fremleggelsen av høringsnotatet at «*Forslaget legger til rette for at færre skal havne i alvorlige gjeldsproblemer*». Jussbuss støtter dette målet, da mange av våre klienter har store utfordringer knyttet til forskjellige former for usikret kreditt. Våre kommentarer vil derfor for det meste dreie seg om kredittavtaler, selv om vi også ser alvorlige rettssikkerhetsutfordringer ved investeringsavtaler.

Graden av usikret kreditt i det norske samfunnet har tiltatt vesentlig de siste ti årene. Det virker å være bred enighet om at denne eksplosive veksten er problematisk. I hørings svar til forskrift om god kredittmarkedsføring skrev namsfogden i Oslo, Alexander Dey, følgende:

Namsfogden har i en årrekke sett stigende tall for inndrivelse av gjeld som springer ut av ubetalte regninger og forbrukskreditt. Vi ser at det åpenbart er lett å havne i en risikoøkonomi hvor det er svært lite som skal til før en kommer ordentlig ut å kjøre økonomisk. Praktisk talt alle som søker om åpning av gjeldsforhandlinger etter gjeldsordningsloven, har pådratt seg en masse forbrukskreditt gjennom bruk av ulike kortordninger eller rene forbrukslån.

Denne veksten i det namsfogden selv omtaler som «*økonomisk selvskading*», er etter vårt syn uunngåelig resultat av det ofte skjeve makt- og kunnskapsforholdet mellom kredittyter og

kredittmottaker. Finanskriseutvalget trakk også fram informasjonssymmetri som et fundamentalt problem ved avtaler mellom finansforetak og forbrukere

I kanskje større grad enn i noe annet marked er finansmarkedet preget av informasjonssymmetri mellom forbrukere og finansinstitusjoner, noe som bl.a. kan føre til bevisst uvørenhet fra institusjonenes side. Forbrukerne har ofte liten mulighet til å vurdere kvaliteten på finansielle tjenester før avtalen er inngått.

Jussbuss ser gjennom vår saksbehandling at asymmetrien er til stede i kredittavtaler så vel som investeringsavtaler. Våre klienter mangler ofte grunnleggende kunnskaper om produktene de kjøper, og kredittyster har åpenbart ikke gjort dem tilstrekkelig kjent med risikoen ved lånopptaket. Tall fra SIFO demonstrerer tydelig at mennesker i risikogruppen for mislighold av usikret kredit har mindre økonomiske ressurser enn befolkningen ellers¹.

Regelverket må derfor ivareta helsen og livskvaliteten til enkeltmennesker som har, eller står i fare for å få, store gjeldsproblemer. Vanskeligstilte som svindles av familiemedlemmer eller organiserte kriminelle, eller som blir solgt helt uforsvarlige kreditt- eller spareprodukter, havner ofte i en mer eller mindre permanent livskrise. Arne Holte, professor i helsepsykologi ved Universitetet i Oslo, har trukket fram gjeldsproblemer som en selvstendig risikofaktor for psykiske lidelser², noe som er forankret i internasjonale empiriske studier³.

Privatrettslige regler om finansavtaler må beskytte enkeltmennesker fra urettmessige tap og gjeldsproblemer. De må derfor inneholde materielle kontraktsreguleringer som er tilpasset den store informasjonssymmetrien og den høye graden av økonomisk risiko kunden tar. Det er også behov for prosessuelle regler som gir forbrukere effektive rettsmidler når de materielle reglene brytes. Disse må være tilgjengelige, tydelige og i minst mulig grad pålegge kunden en urimelig bevisbyrde.

Regler om forbrukervern på finansfeltet må imidlertid også ivareta viktige samfunnsøkonomiske hensyn. Finanstilsynet har pekt på den økende veksten i forbrukslån

¹ <https://www.regjeringen.no/no/dokument/dep/id/hoeringer/2017/horing---regler-om-merkedsforing-av-kreditt/Download/?vedleggId=8b03af33-d610-44b6-a96f-bcbb9ba5da27>.

² Se <https://psykologisk.no/2016/03/gjeldsradgivning-kan-redusere-psykiske-lidelser>.

³ Se feks Meltzer m fl: The relationship between personal debt and specific common mental disorders, *European journal on public health*, volume 23, issue 1.

som et risikomoment for stabiliteten i de norske finansmarkedene⁴. Resten av samfunnet lider dessuten betydelige, urettmessige tap i kontraktsforhold med finansinstitusjoner. En undersøkelse gjennomført på oppdrag fra EU-kommisjonen estimerte «consumer detriment» (urettmessig forbrukertap) i finansmarkedene til å kunne være så høyt som 85 milliarder kroner i medlemslandene⁵. Slike dynamikker svekker forbrukernes kjøpekraft, men er også ødeleggende for tillitten til finansinstitusjonene. Denne tilliten er helt sentral for at finansmarkedene skal fungere.

Jussbuss sitt klare standpunkt er derfor at det både er legitimt og helt nødvendig med et omfattende privatrettslig regelverk som sikrer balanse, forutsigbarhet og tillitt mellom kunder og finansforetak. Dette utgjør en rettsikkerhetsgaranti for mennesker som står i fare for å få alvorlige personlige problemer, samtidig som det styrker forbrukernes kjøpekraft, livskvalitet og tillitt til finansmarkedet.

Jussbuss ser at forslaget til ny finansavtalelov er ambisiøst på vegne av rettssikkerheten til svakerestilte forbrukere, og at det imøtegår problematikken vi nevner over på en seriøs og god måte. Høringsnotatet vitner om at det er gjennomført en grundig og faglig sterk utredning av svakhetene med dagens finansavtalelov.

3. Merknader til enkelte paragrafer

Til forslagets § 1

Av forslagets § 1 fremgår det at lovens virkeområde skal utvides. I dagens lov er inngangsvilkåret hvorvidt avtalen har blitt inngått med «finansinstitusjoner eller lignende institusjoner». Det nye forslaget angir lovens materielle virkeområde som «finansavtaler og finansoppdrag», og tar altså utgangspunkt i avtaletypen i stedet for institusjonen avtalen er inngått med. Jussbuss er positiv til denne endringen fordi den trolig er enklere å forstå og ikke skaper vanskelige grensedragninger, i tillegg til at den er konsistent med kontraktlovgivningen ellers.

---

⁴ *Finansielt utsyn juni 2017* s 11, Finanstilsynet 2017

⁵ *Study on Consumer Detriment in the European Union*, Executive Summary February 2017 s 5

Jussbuss antar at endringen fører til at avtaler om individuell pensjonssparing og avtaler om investeringstjenester nå vil omfattes av finansavtaleloven, med mindre avtalen er regulert i annen lov. At disse avtalene nå omfattes av loven, gjør at forbrukere i disse avtaletypene får et kontraktsrettslig verktøy utover avtalelovens § 36. Dette er på høy tid, da denne bestemmelsen i praksis gir svært dårlig forutberegnelighet for uprofesjonelle parter.

Regelrådets høringssvar, som tar utgangspunkt i at § 1 vil kunne medføre en uoversiktlig og unødig byrdefull implementering av finansavtalelovens bestemmelser på store deler av norsk næringsliv, tyder på sviktende forståelse av reglens sammenheng med de konsesjonsregler som gjelder for tjenesteytere etter loven. Det er åpenbart ikke slik at alle små og mellomstore bedrifter nå må forholde seg til finansavtaleloven. Det kreves konsesjon som finansforetak eller verdipapirforetak for å yte tjenester etter finansavtaleloven.

Til forslaget § 4

I § 4 foreslår departementet å lovfeste en overordnet bestemmelse om tjenesteyters plikter i lovens kapittel 1. Jussbuss er positive til forslaget.

Det er viktig at tjenesteyters plikter kommer klart til uttrykk i lovteksten. Dette tydeliggjør både for tjenesteyter og tjenestemottaker hvilke plikter som påligger tjenesteyteren. Den nevnte informasjonsasymmetrien mellom tilbydere av finansielle tjenester og kundene vanskeliggjør kundenes forfølgelse av rettmessige krav, og kodifisering vil trolig gjøre det lettere for kundene å oppdage pliktbrudd. Det vil også kunne ha en oppdragende effekt på tjenesteyterne. Dette underbygges av at bestemmelsen skal anvendes til tolkning av tjenesteyters øvrige plikter i loven.

Det heter i § 4 annet ledd tredje punktum at «om det betales særskilt vederlag, skal veiledningens omfang, pris og anbefalingene fremgå av et skriftlig dokument som gis kunden». Jussbuss mener denne plikten ikke kan være betinget av et «særskilt vederlag». Det burde etter Jussbuss sitt syn være den samme notoritet over den veiledningen det ikke betales særskilt for.

Bestemmelsens annet ledd annet punktum sier at «tjenesteyter skal ikke inngå avtale hvis tjenesteyter burde forstå at avtalen ikke er i kundens interesser». Bestemmelsen er plassert i

kapittel 1, noe som gjør at den gjelder generelt for alle finansavtaler. Det er imidlertid stor sannsynlighet for at bestemmelsen i praksis vil havne i skyggen av øvrige, mer konkretiserte, forpliktelser. Det er derfor viktig å fremheve at bestemmelsen har en selvstendig betydning, og at den derfor må vurderes selv om de mer konkretiserte bestemmelsene ikke får anvendelse. Dette kan for eksempel gjøres ved å ta inn direkte henvisninger til § 4 i de mer konkretiserte bestemmelsene.

Til forslaget § 6

Høringsinstansene har blitt bedt om sitt syn på Jussbuss sitt forslag om å forby markedsføring av usikret kreditt i sosiale medier. Jussbuss vil her nøye seg med å henvise til det særegne med markedsføring i sosiale medier – den store graden av personlig tilpasning, som gjør at personer som allerede er i risikozonen for gjeldsproblemer utsettes for svært intens markedsføring, samt at markedsføringen i særlig grad henvender seg til unge. Dette er en svært usosial og uheldig mekanisme, og Jussbuss understreker derfor behovet for et forbud. Ved at din sosiale krets også danner grunnlaget for hva slags reklame du møter, rettes markedsføringen treffsikkert mot de samfunnsgrupper som allerede har størst utfordring med usikret kreditt. For en lengre redegjørelse for vårt syn viser vi til vårt hørings svar til forskrift om god kredittmarkedsføring, se vedlegg 1.

Departementet virker i høringsbrevet å ta utgangspunkt i at et forbud må omfatte all kreditt, ikke bare den usikrede. Jussbuss er enige at skadepotensialet er stort også ved annen kredittmarkedsføring. Vi understreker likevel at usikret kreditt er et særegent problem for vår klientgruppe, spesielt for unge, og at det er vanskelig å se hvorfor det ikke lar seg gjøre å regulere dette særskilt. Selv om vi er positive til et totalforbud, mener vi departementet ikke bør låse seg til en «alt eller ingenting»-løsning.

Til forslaget § 7

Jussbuss er i utgangspunktet svært positive til at tjenesteyteren får bevisbyrden for oppfyllelse av sine plikter etter loven. Samtidig mener vi det er uheldig å begrense denne regelen til bare å gjelde bevisbyrden for plikter etter loven. Det er vanskelig å se hvorfor dette ikke skulle gjelde alle pliktene i kontraktsforholdet.

Den manglende informasjonssymmetrien må også her tillegges stor betydning - tjenesteyteren er klart nærmest til å gjøre systematiske vurderinger av hvilke fakta som har rettslig betydning, og å innrette seg etter dette. Dette vil ikke bare gjelde vurderinger av hvorvidt tjenesteyteren har oppfylt sine lovfestede plikter, men også forutsetningene for å dokumentere oppfyllelse av ulovfestede vilkår om årsakssammenheng. Jussbuss mener derfor denne regelen bør gjøres om til en generell bestemmelse som legger bevisbyrden på tjenesteyter.

Til forslaget § 10

Forslagets § 10 oppstiller en to måneders reklamasjonsfrist for kunden ved pliktbrudd fra tjenesteyter. Det synes ikke å være grunn til at fristen etter finansavtaleloven skal være kortere enn etter kjøpsloven, som er minimum to måneder, men som kan tøyes lenger etter hva som er rimelig i det enkelte tilfelle. Brudd på lovfestede og kontraktsfestede plikter i finansavtaler er minst like vanskelig å avdekke omfanget av som forbrukerkjøpsrettslige mangler. Forbrukerhensynene gjør seg også minst like sterkt gjeldende her. Jussbuss mener derfor fristen må utvides. Som et minimum må den samsvare med forbrukerkjøpslovens løsning.

Til forslaget § 11

I forslaget begrunnelse heter det at erstatningsregelen slik den er inntatt i forslaget ikke endrer gjeldende rett i nevneverdig grad. Dette er utvilsomt riktig. Et objektivt ansvar med unntak for force majeure for pliktbrudd som følger av loven er for alle praktiske formål også dagens ordning, da innsatsforpliktelser ved profesjonsutøvelse har en utpreget objektiv karakter.

Betydningen av forslaget § 11 ligger derfor ikke i det juridiske, men i det praktiske. Det er snakk om en bestemmelse som gjør kundenes rettsikkerhet til en realitet, og for Jussbuss sin klientgruppe er den av stor betydning. I saker der kreditor søker tvangsgrunnlag gjennom forliksrådet, er avtaleloven § 36 eller ulovfestede erstatningsregler mer eller mindre nytteløse innsigelser, ettersom forliksrådet ikke føler seg kompetente til å anvende så vidt vage eller utilgjengelige rettsregler. Å ta disse sakene til domstolene er ofte lite aktuelt for vår klientgruppe.

Det kan videre ikke være tvil om at forbrukere, på grunn av svake og vage rettsmidler, ofte er avskåret fra å forfølge rettmessige erstatningskrav. Dette er godt dokumentert og redegjort for, både i norsk⁶ og europeisk⁷ kontekst.

Jussbuss mener derfor at lovfesting av et generelt ansvarsgrunnlag er et godt tiltak, særlig når det sammenholdes med konkrete plikter for tjenesteyteren. Det understrekes at hvor effektiv denne bestemmelsen blir i praksis, er avhengig av hvor konkret disse ytelsespliktene, samt reglene om bevisbyrde, utformes og anvendes. Se her kommentarene til §§ 4, 7 og 80.

Til forslaget § 14

Regelen i § 14 i forslaget svarer på en av de største rettsikkerhetsutfordringene ressursvake mennesker utsettes for i møte med finansinstitusjoner. Jussbuss er av den oppfatning at en regel slik som den som nå er foreslått i forslaget § 14, for lengst burde vært inntatt i lovverket.

Løsningen i dagens finansavtalelov er uholdbar. Den trekker opp et helt vilkårlig skille mellom «uautoriserte betalingstransaksjoner» og andre disposisjoner, med hensyn til hvem som bærer tapet dersom det viser seg at disposisjonen er gjort ved en tredjepersons misbruk av et betalingsinstrument. Det er etter vårt syn ingen grunn til å opprettholde dette skillet.

Jussbuss mottar et økende antall henvendelser angående identitetstyveri og svindel, og tilfellene er ofte svært alvorlige. Ofrene er mennesker med relativt lav inntekt og en utfordrende livssituasjon fra før. Våre klienter forteller at det å bli utsatt for svindel er enormt belastende, og vanskeliggjør arbeid og sosiale relasjoner. Enda verre blir det av at situasjonen forblir uavklart over lang tid, ofte flere år. At noen tar kontroll over din økonomi og pådrar deg enorm usikret gjeld, er altså både økonomisk lammende og psykososialt skadelig.

Her er det også et poeng at den faktiske situasjonen i disse sakene er svært lite opplyst, og at man ofte ikke vet nøyaktig hvordan svindlerne fikk tilgang på kundens betalingsinstrument. Jussbuss opplever saker hvor verken klienten, vi, kredittyter eller politiet forstår hvordan

---

⁶ Marte Eidsland Kjørven, *Ytelse av investeringstjenester til forbruker*, Oslo 2017

⁷ "A major enforcement issue – the mis-selling of financial products" briefing paper, april 2017 s 27 pkt 5.2 fra *Better Finance*

svindlerne lyktes med å identifisere seg som klienten og få utstedt bank-id. Vurderingen av hvorvidt kunden har vært uaktsom eller ikke, gjøres da med lite informasjon, noe som svekker forutberegneligheten og rettsikkerheten for kunden.

Etter Jussbuss sitt syn bør det derfor også presiseres at tjenesteyteren har bevisbyrden for at kunden har vært grovt uaktsom eller svikaktig, dette selv om det ikke inntas en generell regel om bevisbyrde i tråd med det vi foreslår i merknaden til § 7. At ressursvake mennesker i en livskrise skal bli ansvarlige for millionbeløp fordi de ikke lykkes i å avdekke et faktum verken banker eller myndigheter er i stand til å finne ut av, fremstår som en lite hensiktsmessig løsning.

Det kan for øvrig vanskelig sies at en slik pulveriseringsregel utsetter ytere av finansielle tjenester for uforholdsmessig stor risiko. I den grad dette blir hevdet, vil det bære preg av skinnargumentasjon. I et Dagens Næringsliv-oppslag i juli 2014 uttalte DNBs kommunikasjonssjef til illustrasjon følgende: «*Dokumentkontrollen i Norge er god, og som sagt har vi ikke mange slike saker, men kjeltringer går stadig nye veier for å anskaffe seg falske identiteter for å bedrive svindel*»⁸. Altså; tilfellene er relativt få i den store sammenhengen, men totalt ødeleggende for de det gjelder. Dette er med andre ord tap som egner seg svært godt for pulverisering.

Dersom det finnes finansinstitusjoner som ikke har rygg til å bære slike tap, kan ikke Jussbuss forstå det annerledes enn at de allerede har alvorlige soliditetsutfordringer. Med tanke på den enorme lønnsomheten banker som tilbyr usikret kreditt opplever på disse produktene, ser vi uansett ikke kredittytters økonomiske risiko som en viktig innvending mot et så viktig tiltak.

Det er dessuten grunn til å minne om at det allerede gjelder den samme pulveriseringsløsning ved utvidelser av rammer på eksisterende lån, samt betalingstransaksjoner, og at svært få hevder at disse reglene medfører en uforholdsmessig stor belastning for finansforetak. Det minnes også om at potensielle kunders tillitt til bank-id som identifikasjonsinstrument vil styrkes med en slik regel, noe som vil kunne ha positive samfunnsøkonomiske ringvirkninger på sikt.

---

⁸ <https://www.dn.no/nyheter/2014/07/17/2158/Finans/kriminelle-har-funnet-et-hull>

Alt i alt taler mange gode grunner for å innføre en regel slik som den i forslaget § 14, i en ny finansavtalelov. Det er etter vårt syn svært viktig at denne bestemmelsen blir en realitet, og vi ser ingen vektige innvendinger mot forslaget.

Til forslaget § 15

Forslagets § 15 gjelder klagebehandling. Det fremgår av høringsnotatet at dagens ordning for klager ikke oppfyller kravene i Betalingstjenestedirektivet, og at det derfor er behov for en ny regulering av tjenesteyters klagebehandling. Jussbuss er positiv til kodifisering av klagebehandlingen i § 15. Lovfesting tydeliggjør tjenesteyters plikter og kundens rettigheter, samt at det trolig har oppdragende effekt på tjenesteyterne.

Til forslaget § 33

Departementet foreslår å videreføre dagens rettstilstand som gir institusjonene en plikt til å opprette konto med enhver kunde, med mindre det er saklig grunn til avvisning. Dette kan for eksempel være dersom vedkommende mangler identitetspapirer som oppfyller legitimasjonskravene etter hvitvaskingsloven.

Jussbuss mener det bør gjøres eksplisitt unntak fra adgangen til avvisning for kunder som ikke har mulighet til å skaffe identitetspapirer, som oppfyller legitimasjonskravene. Eventuelt bør regjeringen foreta andre tiltak som sikrer adgang til grunnleggende bankfunksjoner for denne gruppen.

Dette er personer som har blitt trodd av norske myndigheter, og dermed fått tillatelse til å bo i Norge på ubestemt tid. Et fåtall har likevel ikke klart å legge frem tilstrekkelig dokumentasjon til å sannsynliggjøre sin identitet, som fører til at de hverken kan legitimere seg med dokumenter fra hjemlandets myndigheter eller papirer fra norske myndigheter.

Personene er likevel i en posisjon hvor de skal fortsette å bo i Norge, siden det ikke er trygt å vende tilbake til hjemlandet. Gruppen faller utenfor det norske samfunnet. De kan ikke åpne bankkonto, benytte seg av nettbank, sliter med å benytte seg av offentlige tjenester og har vanskelig for å kunne delta i arbeidslivet.

Problemet er belyst i en sak som var oppe for Høyesterett høsten 2017 om reisebevis til flyktninger. Et reisebevis regnes som et identitetspapir som kan brukes for å legitimere seg ved blant annet opprettelse av bankkonto. Enkelte flyktninger har ikke rett til reisebevis på grunn av tvil om identitet, særlig begrunnet med at de kan bruke dokumentet til å reise til andre land.

For denne gruppen, som utgjør en helt klar minoritet av alle flyktninger som kommer til Norge, er avslaget på reisebevis kritisk.

Høyesterett uttalte i HR – 2017 – 2078 – A avsnitt 118:

Jeg finner avslutningsvis grunn til å fremheve at saken illustrerer et alvorlig og uløst problem: En liten gruppe flyktninger med lovlig opphold her i landet, og som må forventes å bli her på ubestemt tid, mangler tilgang til viktige goder og muligheter som befolkningen for øvrig kan ta som en selvfølge. I tillegg til de betydelige ulempene i hverdagslivet, kan denne situasjonen lett tenkes å skape problemer for disse flyktingenes integrering i det norske samfunnslivet. Problemet har sin rot i usikkerheten om deres identitet. Det løses ikke ved å utstede et reisebevis hvor identiteten mest sannsynlig er uriktig. Å sørge for at denne gruppen beboere i Norge får tilgang til i alle fall de mest sentrale godene som de i dag mangler, er en oppgave for myndighetene.

Jussbuss oppfordrer derfor departementet til å benytte anledningen til å bedre denne situasjonen. Eventuelt må problemet avhjelpes på annen måte, for eksempel ved å utstede nasjonale ID-kort som tillater personene å opprette bankkonto, selv om de ikke har muligheten til å reise ut av landet.

Til forslagets § 64

Jussbuss støtter at ordningen med begrensede egenandeler etter ansvarsgrunnlag opprettholdes. Denne løsningen gir trygghet og forutberegnelighet for forbrukerne, og har etter vårt inntrykk fungert bra i praksis. Vi er også enige i at en korrekt innføring av direktivene innebærer at bevisbyrden må snus i tråd med forslagets tredje ledd, slik at ikke kunder blir mer eller mindre automatisk ansett for å være grovt uaktsomme, slik de blir i dagens praksis fra finansklagenemda.

Til forslaget § 76 første ledd

Et forbud mot såkalte «ågerrenter» fremgår av forslaget § 76 første ledd. Selv om vi antar at slike avtaler allerede rammes av avtl. § 36 gir forslaget en mer konkret angrepsvinkel, og må antas å ha en rettsavklarende funksjon. Jussbuss støtter derfor forslaget.

Til forslaget § 79

Jussbuss mener forslaget § 79 i all hovedsak er hensiktsmessig utformet. Henvisningen til opplysningsplikten i § 78 anser vi som særlig gunstig. Det fremstår åpenbart at de forpliktelse kredittyster er forpliktet til å «opplyse» om i markedsføring og tilbud, også må forklares av kredittyster. Selv om opplysningsplikten i § 78 i utgangspunktet er relativt omfattende, er det tale om informasjon som er vanskelig tilgjengelig for de fleste i vår klientgruppe.

Jussbuss er også positive til forskriftsbestemmelsen om at «de utfyllende forklaringene skal inneholde spørsmål til kunden som er egnet til å vise om forklaringen er oppfattet korrekt av kunden». Dette ansees helt nødvendig så lenge «forklaringen» til kunden i forkant av låneopptak vil foregå ved hjelp av algoritmer. Dersom algoritmene skal være i noen som helst stand til å vurdere om en kredittavtale kan sies å være i kundens interesse jf. § 4, må kredittyster ha en slik plikt til å gjøre seg kjent med hvorvidt kunden har forstått innholdet av avtalen.

Bestemmelsens annet ledd sier at plikten etter første ledd «gjelder ikke for selgeren når kredittformidlingen er en tilleggsytelse til selgerens salg av egne varer eller tjenester». Jussbuss påpeker at kreditlementet i slike salg kan utgjøre store beløp, og innebære høye renter. Vi ser også at flere aktører har «en fot i begge leire», ved både å tilby kreditt, vanlig salg, og blandingsavtaler. Norwegian/Bank Norwegian og Komplett.no/komplett bank er ledende eksempler. Disse aktørene er åpne om at kunder sluses inn i kredittavtaler fra vanlige salg, en utvikling forbrukerombudet har advart mot⁹.

---

⁹ <http://e24.no/boers-og-finans/bank/komplett-bank-boersnotert-vil-utfordre-rune-bjerke-paa-forbrukslaan/24183925>

For at regelverket skal utgjøre tilstrekkelig forbrukervern, bør det derfor være en klar nedre grense for hvor fremtredende kreditlementet må være for å omfattes unntaket. Det kan hevdes at dette allerede følger av vilkåret om «tilleggsytelse», men etter Jussbuss sitt syn bør departementet vurdere nærmere hvorvidt denne løsningen legger opp til omgåelse av forbrukervernet i loven.

Til forslaget § 80

Reglene om vurdering av kredittverdne i forslaget § 80 første ledd fremstår i hovedsak gjennomtenkte, gunstige og i tråd med de aktuelle direktivene.

Innføringen av en avslagsplikt er et godt og nødvendig tiltak. Den vil gi et langt klarere rettslig grunnlag for å angripe urimelige låneavtaler. Det vil sannsynligvis også føre til gunstig samfunnsøkonomisk tilpasning ved at bransjen som helhet ikke tar større risiko enn det finansmarkedet og forbrukerne på sikt har godt av.

Jussbuss anser sammenkoplingen mellom § 80 og § 12 annet ledd som svært heldig. At kredittytters plikt til å gjøre en forsvarlig risikovurdering går foran kundens tapsbegrensningsplikt står etter vårt syn i et naturlig forhold til partenes forutsetninger til å forhindre tap. Ut i fra pulveriseringssynspunkter fremstår det nærliggende at kredittytterne, som kan gjøre systematiske tilpasninger, bærer denne risikoen når de gir lån som sannsynligvis ikke kan betales tilbake.

Jussbuss ber imidlertid departementet klarlegge hva som ligger i vilkåret om at man «Trolig» ikke kan oppfylle sine betalingsforpliktelser. «Trolig» er en uvant terskel i norsk sammenheng. Direktivets formulering «likely» virker å legge til grunn sannsynlighetsovervekt, og det er derfor å anta at avslagsplikten aktiveres når det ut i fra kredittvurderingen er sannsynlighetsovervekt for mislighold.

Direktivbestemmelsen er imidlertid formulert annerledes enn det norske forslaget, ved at det slår fast at kreditoren bare skal gi kreditt dersom forbrukeren trolig kan håndtere den. Det kunne tenkes at departementets forslag derfor i praksis er romsligere overfor kredittytteren enn direktivet, ved at forbudet blir et unntak, og ikke et utgangspunkt. Selv om resultatet i

teorien skal bli det samme, ber vi departementet forsikre seg om at den omvendte formuleringen ikke åpner for romsligere praksis enn direktivet legger opp til.

Det har etter høringsforslaget kommet enkelte negative reaksjoner på regelen som er foreslått i § 80. Det har blitt hevdet til at man griper inn i «bankhåndverket»¹⁰, at den kan skape en «kjøleeffekt» ved utlån, og at reglene er prosessfremmende, ved å gi kunden et incitament til å saksøke over ubetydelige pliktbrudd¹¹.

Etter Jussbuss sitt syn er betraktninger som dette svært betenkelige. I den grad avslagsplikt ved uforsvarlige lån vil føre til flere rettsprosesser mot bankene, vil det ofte være fordi debitor per i dag er svært ressurs svak og ikke er i stand til å forfølge krav som følger av dagens ulovfestede, kompliserte erstatningsregler. Å bevare en slik rettstilstand ut i fra hensynet til bankene, fremstår sneversynt.

Det understrekes videre at de mest risikable kredittavtalene – og de som oftest misligholdes – inngås med vesentlig mer ressurs svake kunder enn de som typisk inngår investeringsavtaler eller boliglånsavtaler. Jussbuss opplever at denne risikogruppen har en høy terskel for å anlegge søksmål. Fra vårt synspunkt er det derfor vanskelig å se at finansnæringen har mye å frykte hva angår spekulative søksmål fra den gruppen som typisk misligholder kredittavtaler. Det må også påpekes at det høye volumet av uforsvarlige låneavtaler i dag også er ressurskrevende for rettsapparatet, ved at de resulterer i et usedvanlig høyt påtrykk av saker hos namsmyndighetene, ref namsfogdens uttalelser.

Dersom det er et mål å styrke forbrukervernet, slik justisministeren har uttalt i forbindelse med utsendelsen av høringsnotatet, er det uunngåelig at kredittyterne blir nødt til å gjøre en viss tilpasning. Dette er en styrke med forslaget, ikke en svakhet.

---

¹⁰ Ref. nyhetsbrev fra BA-HR: <http://www.bahr.no/no/aktuelt/ny-finansavtalelov-gir-strengere-krav-til-bankene>

¹¹ Ref. nyhetsbrev fra advokatfirmaet Steenstrup Stordrange: <https://www.sands.no/nb-NO/nyhetsbrev/ny-finansavtalelov-kan-skjerpe-banken-erstatningsansvar>